

діяльності правоохоронних органів та судової влади. Разом із тим ефективне використання таких технологій потребує вдосконалення нормативно-правової бази, забезпечення належного рівня кібербезпеки, захисту прав людини та формування механізмів контролю за використанням систем штучного інтелекту. Лише за умови комплексного підходу цифрові технології зможуть стати дієвим інструментом підвищення ефективності державного управління та зміцнення демократичних інститутів.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р.
2. Баранов О. А. Визначення терміну «штучний інтелект». Інформація і право. 2023. № 1(44). С. 32–49.
3. Борщевська О. М., Заснов І. О. Правові підстави та перспективи використання штучного інтелекту в судочинстві України. Правова держава. 2023. № 50. С. 106–119.
4. European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their Environment. Strasbourg : CEPEJ, 2018.

Любарщук С. С.

Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Науковий керівник: Пилипенко Т.І. Старший викладач кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СУДОЧИНСТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ

За сучасних умов, коли цифрові технології стрімко розвиваються, штучний інтелект активно інтегрується і в судову систему. Автоматизація роботи з документами, аналіз значних обсягів інформації та використання новітнього програмного забезпечення істотно підвищують швидкість і ефективність функціонування судів.

Проте водночас виникає низка юридичних та етичних нюансів, які потребують належного теоретико-правового дослідження Варто зазначити, що

сьогодні немає єдиного загальновизнаного визначення поняття «штучний інтелект». Відповідно до Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої Кабінетом Міністрів України, штучний інтелект розглядається як організована сукупність інформаційних технологій, що дає змогу створювати складні комплексні системи, здатні виконувати завдання та використовувати бази знань, алгоритми й моделі для отримання результатів, подібних до результатів інтелектуальної діяльності людини [1].

У сфері судочинства можливості застосування штучного інтелекту є досить широкими. Насамперед ідеться про автоматизовану обробку документів, пошук судової практики, аналіз законодавства, формування статистичних даних та прогнозування можливих результатів розгляду справ. У багатьох країнах світу такі цифрові помічники вже повноцінно функціонують, допомагаючи секретарям та суддям оперативно опрацьовувати великі масиви інформації та оптимізувати організаційні процеси [2, с. 235].

Однією з основних переваг використання штучного інтелекту в судочинстві є оптимізація та економія часу. Щороку суди розглядають значну кількість справ, що призводить до надмірного навантаження на суддів та працівників апарату суду. Завдяки автоматизації процеси пошуку, реєстрації та сортування документів відбуваються майже без участі людини. Це вивільняє значний часовий ресурс, у результаті чого судді можуть приділяти більше уваги сутнісним нюансам справи та ухвалювати обґрунтовані й справедливі рішення.

Ще однією перевагою є можливість швидкого аналізу значного обсягу судової практики. Під час підготовки до розгляду справи суддя опрацьовує велику кількість нормативно-правових актів, рішень Верховного Суду та практики Європейського суду з прав людини. Штучний інтелект суттєво прискорює цей процес, адже він здатний автоматично здійснювати моніторинг і добір релевантних судових рішень та правових позицій, які відповідають обставинам конкретної справи.

Важливою перевагою також є підвищення доступності правосуддя для громадян. Інтерактивні чат-боти, онлайн-сервіси та автоматизовані системи консультування допомагають учасникам процесу швидше зорієнтуватися в алгоритмах роботи судової системи. Завдяки цим інструментам можна легко дізнатися, як правильно оформити й подати процесуальні документи, захистити свої права чи пройти необхідні процедури. Це питання є особливо актуальним в умовах цифровізації суспільства та активного розвитку електронного судочинства.

Водночас інтеграція штучного інтелекту в діяльність судів пов'язана з

певними ризиками. Найбільшою небезпекою впровадження таких технологій у судову практику є упередженість самих алгоритмів. Оскільки штучний інтелект навчається виключно на завантажених у нього історичних даних, будь-які системні помилки, неточності чи прихована дискримінація автоматично відображатимуться в його висновках. Це створює загрозу порушення принципів рівності сторін та справедливого судового розгляду [2, с. 236].

Іншим серйозним ризиком є так звана «закритість» алгоритмів (ефект «чорної скриньки»), коли логіка роботи штучного інтелекту залишається непрозорою. Часто механізм, за яким система аналізує дані, є настільки складним, що його не можуть покроково простежити навіть самі розробники. За умов, коли неможливо чітко пояснити, як саме програма дійшла певного висновку, суттєво мінімізується рівень довіри суспільства до правосуддя загалом. Судове рішення має бути зрозумілим, мотивованим та обґрунтованим, тоді як алгоритмічні процеси не завжди здатні забезпечити належний рівень відкритості.

Окрему увагу слід приділити питанню відповідальності за помилки, допущені під час використання штучного інтелекту. У разі якщо автоматизована система сформує помилковий висновок або надасть недостовірну інформацію, виникає правова невизначеність щодо суб'єкта відповідальності за можливі негативні наслідки.

На сьогодні законодавство більшості держав не містить чіткого юридичного механізму вирішення таких ситуацій. Крім того, використання штучного інтелекту в судочинстві пов'язане з необхідністю належного захисту персональних даних. Судові справи часто містять конфіденційну інформацію про осіб, тому обробка таких відомостей за допомогою цифрових технологій має здійснюватися з неухильним дотриманням вимог законодавства щодо захисту інформації та права на приватність.

Штучний інтелект не повинен розглядатися як повноцінна заміна судді. Яким би досконалим не був алгоритм, комп'ютерна система не здатна досягнути психологічні аспекти людської поведінки, розібратися в складних життєвих обставинах чи керуватися принципом верховенства права та справедливості на основі внутрішнього переконання. Відповідно, функціональне призначення ШІ має полягати виключно в інформаційно-аналітичній підтримці та автоматизації рутинних процесів, а не в самостійному ухваленні процесуальних рішень.

Отже, використання штучного інтелекту в судочинстві відкриває значні перспективи для підвищення ефективності судової системи, оптимізації діяльності судів та покращення доступу учасників процесу до правосуддя. Проте

водночас виникає низка суттєвих ризиків — від потенційної упередженості алгоритмів і непрозорості програмної логіки («чорної скриньки») до проблем забезпечення безпеки персональних даних та правової невизначеності щодо юридичної відповідальності за помилки автоматизованих систем.

У зв'язку з цим подальша інтеграція технологій штучного інтелекту у сфері судочинства має супроводжуватися розробкою належного правового регулювання, дотриманням етичних стандартів та обов'язковим закріпленням принципу, згідно з яким остаточне рішення завжди ухвалює людина [2; 3].

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: rada.gov.ua (дата звернення: 11.06.2026).

2. Складенко І. В. Перспективи застосування штучного інтелекту в цивільному судочинстві. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 81, ч. 1. С. 231–237. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/03/38.pdf> (дата звернення: 12.06.2026).

3. Балацька О. Р. Штучний інтелект у правосудді: виклики та перспективи соціальної справедливості. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 439–442. URL: https://lsej.org.ua/2_2025/106.pdf (дата звернення: 13.06.2026).

Матяшова Анастасія Миколаївна

студентка І курсу спеціальності D8 Право

факультету права, публічного управління і менеджменту

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

Науковий керівник: доктор філософії, старший викладач кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін Тимошенко Є. А.

ЗАХИСТ ЦИФРОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ: ЕТИЧНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Стрімкий розвиток та інтеграція технологій генеративного штучного інтелекту (ШІ) у повсякденне життя суспільства сформували принципово нове